

אניני מציני מתיקה

מלוקט מספר

'מתיקות התורה'

מוסר השכל ולקח טוב ואמרות חיוזק הגלמדים מתוך פרשיות התורה מלוקטים מפי סופרים וספרים ככתבם וכלשונם

פרשת בא ♦ גליון ו

והרעב הי' להטעות פרעה ושהוא יקבץ בשביל ישראל להעשירם לבסוף ולגררום אמונתם בה', וזה הוא אשר התעללתי ושחקתי (לשון שעה משחקת לו) במצרים להעשירם ולהגדילם, ואת אותותי אשר שמתי במ לבסוף, ומעתה וידעתם כי אני ה' (ידיעה לשון הבנה שתדעו ותבינו דרכי ה').

נמצא אבותינו במצרים כשוגגים שלא הבינו עמקי מחשבות ה', אך אנחנו עכשיו בגלות יש לנו להבין את זה, וכשאין אנו מבינים ומאמינים הרי אנחנו מזיזים ולא שוגגים, והיינו חטאנו עם אבותינו (תהלים קו, ו), אך הם חטאו בשוגג, אבל אנחנו העונו והרשענו במזיד, כי אבותינו לא השכילו מעולם ולא זכרו משעבר רוב הסדיך, ע"כ וימרו על ים בים סוף, אך אנחנו יש לנו לזכור רוב חסד משעבר וכה יעשה להבא.

תורת משה (חת"ס)

משה אמר נלך שהוא בגימטריא מאה שההליכה תהיה במלוא מאת האחוזים

מִי וְמִי הַהֲלָכִים (י, ט). פרעה הציע למשה רבינו פשרה, מי בגימטריא נ' ומי שוב נ' לאמור, חצי מהעם ומחציתם ישארו במצרים, ומשה רבינו משיבו, 'בנערנו ובזקנינו נלך', 'נלך', בגימטריא מאה, היינו, ההליכה תהיה במלוא מאת האחוזים, לב שמחה הובא באוצרותיהם של צדיקים

אשר התעללתי במצרים שכל השובע והרעב הי' להטעות פרעה שיקבץ הכסף בשביל ישראל

אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת אֶתְנִי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בָּם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי ה' (י, ב). פירש"י התעללתי שחקתי, וגו', אין מן התימה כי הרואה כי פנה השגחה עליונה מכל עסקיו להרים קרן פרעה ומצרים להריק עליהם כל טוב בשני שובע, להם לבדם ולא לשום מדינה, ואח"כ הרעיב כל המדינות להזיל כל כספם וזהבם למצרים, ולא די בזה אלא פרי נחמד היה לו בארץ ישראל מבחר האבות, יעקב, אלא גם אותו ואת בניו הוריד למצרים, ולא די בזה אלא שהטיל עול ברזל על צווארם וראה איך השליכם ליאור ומעכם בבנין ושחטום ואין דורש ואין מבקש, וארך זה הענין מתחלת ימי השובע כמו ג' מאות ועשרים שנה ומלכו בזה"ז כמה מלכים זה אחר זה כולם מוצלחים ומלכו בכיפה, וכמה דורות מישראל נולדו ברעה ומתו ברעה וטובה לא ראו, ע"כ האמינו כי אלהי מצרים הוא המנהיג העולם ח"ו.

אך לבסוף נודע עמקי מחשבות ה' כי היה כל זה להוסיף רכוש גדול לכשיצאו ישראל, והקב"ה מראה בהמצרים אותות שע"ז יאמינו ישראל בה' ובמשה עבדו ויוציאו כל הרכוש הוא שהכניסו מכל המדינות, ונמצא כל השובע

עובדות וסיפורי צדיקים

רמ"ל מסאסאב אמר בליל שבת קודש פרשת בא אמר הלל עם הצבור בברכה

מספרים העולם בשם זקניו הקדוש ר' משה ליב זי"ע מסאסוב כי פ"א בפרשת בא בליל שבת קודש הגיד הלל שלם בברכה בביהמ"ד שלו, וכנראה הגיע אז לבחינה שהקריאה (בפרשת בא) ממשיך הזמן של יום א' דפסח היינו שהרגיש מבערב ליל שבת קודש כמו שהוא ליל פסח, ע"כ אמר הלל עם הצבור (ולא הזכירוהו שום אחד מהצבור). ומדוע היה דוקא אצלו המעשה הזאת, הגדתי זה כביר טעם לשבח יען שיום פטירתו היה (ד' שבט) יום ג' פרשת בא, וכן חל לעולם הלולא דיליה בפרשת בא (הגם שאותו מעשה לא שמענו אם היה דוקא בשנה שלפני פטירתו), והענין ההמשך באורך ואכמ"ל, אך הגדתי זאת לפני אאמו"ר הקדוש זי"ע וקלס"י.

דברי תורה (מונקאטש) מהדורה ח אות לו

יין ישן הוא טוב רק אם בצעירותו היה כן

לָכוּ עֲבְדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם מִי וְמִי הַהֲלָקִים וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנַעַרְיָנוּ וּבְזַקְנֵינוּ גִלְגָּד (י, ח-ט). ואולי לרמז בא שכפי שהאדם בנערותו כן הוא בזקנותו, וזה בנערותו ובזקנותו נלך, וכפי שאמר דו"ז הרה"ח רבי שלמה ז"ל (אחייו של השפת אמת ז"ל שהיה סוחר יין), היה רגיל לומר שיין ישן הוא טוב רק אם בצעירותו היה כן.

לב שמחה

נח הארבה בשבת

וַיִּנָּח (י, יד). ב'. וינח בכל גבול מצרים. וינח ביום השביעי (להלן כ, יא). מלמד שנה הארבה בשבת (עיין זהר עקב רעג).

בעל הטורים

חושך כשלא רואה בצרת חבירו ואינו עוזר לו

לֹא רָאוּ אִישׁ אִישׁ אֶת אָחִיו וְלֹא קָמוּ וְגו' (י, כג). שהחושך הכי גדול הוא, כשאחד לא רואה בצרת חבירו ואינו עוזר לו, לא ראו איש את אחיו, והסוף הוא, שאם אינו רוצה לראות בצרת חבירו, גם בעצמו אינו יכול לזוז ממקומו, ולא קמו איש מתחתיו.

ליקוטי הרי"מ

יהלום (דימאנט) בכל מקום שהוא מונח הוא יהלום (דימאנט)

וַיִּכְלֵף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹזֶר בְּמוֹשְׁבֹתָם (י, כג). אמר בשם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מ"מ דק"ק באר, שאבן

טוב הנקרא דימאנט בכל מקום שהוא מונח הוא דימאנט. וסיים הוא ז"ל ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, פירוש לכל אחד מישראל יש אור, אך החילוק הוא במושבותם אין איין זעטצונג, אחד מושיב את האור בתורה ותפלה, ואחד מושיבו במאכל ובמשתה, ויש מי שמושיבו במקום שאינו רוצה להעלות על הפה.

בוצינא דנהורא

משה אמר גם אתה תתן שכשאדם אינו יודע מה לעשות ישאל דעת בעל בית ויעשה בהיפך

רק צֹאנְכֶם וּבְקֶרְכֶם יִצְגוּ (י, כד). ובדרך צחות יש לומד הענין אשר פרעה אמר רק צאנכם ובקרכם יוצג, ומשה אמר בהיפך מקצה לקצה גם אתה תתן וכו', והטעם כי ממנו נקח וכו', על דרך זה, דידוע העולם אומרים כשאדם אינו יודע עצה איך לעשות ישאל דעת בעל בית מהמון, וכפי שיאמר לו הבעל הבית יעשה בהיפך. ואא"ז צוק"ל אמר שהיא משנה מפורשת, כמבואר בכללים ה"א (עמ' שטז) עיי"ש. [סמ"ע חו"מ סי' ג' ס"ק יג].

והנה ידוע (משלי ח, יד וברש"י) התורה היא עצה ותושיה, אמנם בגלות מצרים היה עדיין קודם מתן תורה, וגם הדעת היה בגלות כידוע (עי' פ"ח שער חג המצות פ"א), ולא ידעו עצה איך לעשות, אך זאת ידעו שכפי אשר יאמר להם פרעה ומצרים יעשו הם הכל בהיפך כנ"ל, זהו כשאמר פרעה רק צאנכם ובקרכם יוצג, השיב משה בהיפך מקצה לקצה, גם אתה תתן וגם מקננו ילך, 'כי ממנו נקח לעבוד', פי', כי מזה שאתה אומר לעשות כך נקח עצה לעבוד

עובדות וסיפורי צדיקים

רבי משה לייב מסאסוב קפץ על השלחן וזימר דא וואוינט א יוד

וַיֹּאמְרָתֶם וְכַח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי כְּנִי יִשְׂרָאֵל (יב, כו). הדקדוק מדוקדק האיך שייך לומר הקב"ה פסח, הלא לית אתר פנוי מניה. ועוד איך שייך 'על' בתי בני ישראל. למשל, אם רוצה לעשות איזה דבר על דבר אחר, ויש מפסיק ביניהם, צריך לפסוח מעל הדבר המפסיק, הוא הדין הכא הוה ליה למימר 'מעל' בתי וכו'.

וג"ל על פי משל, אם אדם רוצה דבר אחד מהמלכות, ובודאי כנגד המלכות הוא דבר קטן, רק כשיבוא לדבר עם המלכות, בשעה שהמלכות עם רעיו, בשמחה ובחדוה, אזי יוכל לדבר עם המלך, ובענין זה שמעתי מהחסיד המפורסם מו"ה דוב בער נבג"מ על פסוק (תהלים מז, ו) עלה אלקים בתרועה, תרועה לשון רעות, מתי נמתק מדת הדין ויש לו עליה, בתרועה, כשישראל עושים רצונו מאהבה ויש להם רעות עם הקב"ה, אזי נמתק מדת הדין למדת הרחמים, מחמת החדוה שבאה להקב"ה עם רעים שלו. וזה פירושו כאן היות כשבא הקב"ה למצרים וראה מלאה גלולים והם כולו דינים, וכשבא לבתי בני ישראל בא לו חדוה גדולה, ופסח ומרקד כביכול כמו (תבותות טז): כיצד מרקדין בו מחמת שמחה וחדוה שבא לו, כאדם המרקד מחמת שמחה, ודו"ק ותבין היטב. [בהגה שם] כתב הרנ"ש: שמעתי מפי מגידי אמת, שבהיות זקני רבנו הק' [רבי משה לייב מסאסוב] שובת בשבת קודש פרשת בא בפעם הראשון בצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליוענסק, כיבד אותו לומר 'תורה' ואמר אז התורה הזאת. וסיים הענין, שכאשר בא הקב"ה לבית שדר בו ישראל, פסח ורקד כביכול, דא וואוינט א יוד, דא וואוינט א יוד. וקפץ זקני רבנו הק' על השלחן הקדוש, ורקד וזימר פעמים רבות, דא וואוינט א יוד, דא וואוינט א יוד.

ובדברים ערבים (מערכת רבנו הק' אות א) כתב, כי רבנו הק' הקדים לכך משל, ליהודי שהלך בין העמים ולא מצא מנוח לכף רגלו, עדי בא לפתח אחד שראה בו מוזה, והבין כי כאן דר יהודי ויהיה לו מקום מנוחה, ומרוב שמחה החל לרקד. משנת הרמ"ל

שמא תאמרו לא נצלהו כל צרכו או לחותכו שלא יכירו ת"ל אל תאכלו ממנו נא ראשו על כרעיו

אֲלֵ תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא (יב, ט). פירש ראב"ע דלפי שתועבת מצרים תזבחו שמא תאמרו לא נצלהו כל צרכו פן ירגישו בו המצרים, תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא. ושמא תאמרו נבשלנו ונכסנו בקדירה, תלמוד לומר ובשל מבושל, ושמא תאמרו לחתוך הראש והכרעים ולא יכירו מה זאת, תלמוד לומר ראשו על כרעיו ועל קרבו.

דעת זקנים מבעלי התו

רפואה טובה כ"כ שמיד ביום הראשון מתרפאים

שְׁבַעַת יָמִים מִצֹּת תֹאכְלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ (יב, ט). מצה מיכלא דאסוּתא. מורה לנו הכתוב שהמצה היא רפואה טובה כ"כ, שמיד ביום הראשון כבר תשביתו. פעולת אכילת מצה ניכרת לאלתר.

אמרי חיים ליקוטים

במתיקות תאכלו מצות

בְּיָרֵב תֹאכְלוּ מִצֹּת (יב, יח). מיט זיסקייט זאלט איר עסינ דיא מצה.

אמרי חיים ליקוטים, ראה בחוקוני עזה"פ שמקיימים מצוה באכילת מצה כל הפסח, וכמו"כ דעת הגר"א (מעשה רב אות קפה)

בתורה נקרא חג המצות שהשי"ת מספר שבח של ישראל וְאֶמְרָתָם זָבַח פֶּסַח הוּא לַחַיִּים (יב, כז). והנה יש להבין שאנו קורין את יו"ט המכונה בתורה בשם 'חג המצות', אנו קורין אותו 'פסח', והיכן רמזו בתורה לקרוא

ולעשות בהיפך כנ"ל. וזהו שאמר ואנחנו לא נדע מה נעבוד עד בואנו שמה, פי', 'ואנחנו לא נדע' עצה מה לעבוד ולעשות 'עד בואנו שמה' היינו למתן תורה, ולעת עתה העצה זו ידענו שכל מה שאתה אומר לעשות בהיפך מקצה לקצה כנ"ל.

דברי ישראל

יותר קל להיכנס לתוך האש מלעצור ולהתאפק לשמור הפה נגד רצון הטבע

וְיָכֹלֶה בְּגִי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְרֹץ בְּלֵב קִשְׁנוּ (יא, ז). ואיתא במדרש (מכילתא משפטים כ) שהכלבים קיבלו שכר על זה, דכתיב (שמות כב, ל)

ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, הא מה ת"ל לכלב תשליכון אותו, ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, אמר הקב"ה תן לו שכרו.

והנה מצינו במדרש (שו"ט תהלים כח) שגם הצפרדעים קיבלו שכר דכתיב (שמות ז, כח) ובתנורין ובמשארותיך, ואימתי משארת מצויה אצל תנור בשעה שהתנור חם, מלמד שהיו משליכות עצמן לתוך התנור לקדש שמו של הקב"ה, ומה פרע להם, שכל הצפרדעים מתו, ואותם שירדו לתנור לא מתו מפני שמסרו עצמן לשריפה כדי לקיים גזירתו של הקב"ה.

ויש להבין למה הצפרדעים קיבלו שכרם רק לאותה שעה בזה שנשארו בחיים, ואילו הכלבים קיבלו שכרן עד סוף כל הדורות, שבכל דור ודור קיים הציווי של לכלב תשליכון אותו, אלא ודאי מוכח מכאן שעולה יותר בנקל להיכנס לתוך האש היקוד, מלעצור בעצמו ולהתאפק נגד רצון הטבע.

כנסת דוד (טאלנא)

עובדות וסיפורי צדיקים

ראה שמקיימים מצות לוייה בהתלהבות גדולה כ"כ ירד מהעגלה לכלול את עצמו עמהם

וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּגִי יִשְׂרָאֵל פֶּאֶשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּן עֶשְׂרִים (יב, כח). ופירש"י ז"ל, להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצוות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו, ולכאורה יפלא, האם היה עולה ח"ו על הדעת שמשה ואהרן לא יעשו המצוה, ומדוע צריכה התורה לומר שגם הם עשו.

ונראה לפרש, עפ"י מעשה שהיה, הרבי ר' אלימלך מליונסק היה פעם אחת באיזה עיר, וכאשר נסע משם לדרכו הלכו כל העיר אחר העגלה שלו ללוותו, וכאשר באה העגלה חוץ לעיר ירד הרב ר"א מהעגלה לבין האנשים שהלכו ללוות אותו, כשראו האנשים זאת התפלאו מאד, ושאלו אותו מדוע הוא עושה להם ככה, הלא הם אין הולכים אלא ללוות אותו.

והשיב להם כי יען שראה שהם מקיימים את מצות לוייה בהתלהבות גדולה כמו כן ירד מהעגלה כדי לכלול את עצמו עמהם במצוה זו, וזה הפירוש כאן, "אף משה ואהרן כן עשו" דכאשר ראו משה ואהרן את ההתלהבות הגדולה שאחזה את כלל ישראל בעשיית מצות פסח, כללו אף הם את עצמם בתוך כלל ישראל.

מהר"ד מבעלזא (אחר שביקר השפע חיים את האמרי חיים בהר כנען בעה"ק צפת, ליווה אותו האמרי חיים (למרות חולשתו) ירד כל ההר עד האוטו, על אף הפצרת השפע חיים שיהווה, וגם ניפנף לו בידו לשלום בישבו באוטו, בעל השפע חיים סיפר את זה לאאמ"ר הרה"ח ר' ברוך טעסלער ז"ל ואף הראה לו בידו חק' אך האמרי חיים הניף בידו להיפרד ממנו לשלום).

לא השגיתו לקול בכיתו של פרעה עד שהלך וכל מצרים
ודחקו לכל בני ישראל לשלחם

וְיִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ (יב, לג). וכאשר שמעו משה ואהרן
ובני ישראל קול בכיתו של פרעה לא השגיתו עד
שהלך הוא וכל מצרים ודחקו לכל עם בית ישראל לשלחם
מִן הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ אִם שׁוֹהִים הֵם כִּאֲן שַׁעַת אַחַת הִנֵּה כֹּלְנוּ
מֵתִים. תרגום יונתן בן עוזיאל (בתרגום ללה"ק)

שיורי מצוה שנשארת הארת המצוה באדם

מִשְׁאֲרֵתָם צָרְרַת בְּשִׁמְלֹתָם עַל שְׂכָמָם (יב, לד). אמרו
במכילתא שם וכי לא היה להם בהמות, רק
לחבב את המצוה, ע"ש. כי הנה עיקר תכלית המצוה להיות
נשאר ממנה רשימה באדם, כמו שכתבנו במקום אחר
פירוש ומצותי תצפון אתך (משלי ז, א). כאשר עושין המצות
ברוב אהבה ותשוקה, נשארת הארת המצוה בנפש האדם,
וכמ"ש (זוה"ק שופטים ערה, א) צדיק זכיתו חקוקין על
עצמותיו.

וזה שהיו שיורי מצוה ומרור צרורות בשמלותם. רמז על
הלבוש שנעשה על ידי המצות.
שפת אמת תרנ"ט

תיק התפילין קדוש שמניחין בתוכו התפילין כש"כ איש
ישראל שמניח עליו התפילין

וְהָיָה כִּי תֵקֶה לְךָ לְאֹת עַל יָדְךָ וּלְזָרְזוֹן בֵּין עֵינֶיךָ (יג, ט). אא"ז
האמרי אמת ז"ל אמר, כמו שמצינו (עי' מגילה כו:)
שתיק התפילין קדוש משום שמניחין בתוכו התפילין,
בודאי וכל שכן שאיש ישראל שמניח עליו התפילין נעשה
קדוש, ואבי השפת אמת ז"ל היה אומר שהראש והיד של
איש ישראל הם בבחינת תשמישי קדושה משום שהתפילין
מונחים עליהם. ליקוטי יהודה

יו"ט זה בשם פסח, והלא בכל התורה (שמות כג, טו) נקרא
יו"ט זה בשם חג המצות. והנה כתיב (שיר השירים ו, ג) אני
לדודי ודודי לי, הינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה,
והקב"ה מספר שבח של ישראל, וכן הוא שאנו מניחין
תפילין וכתוב בהן שבח של הקב"ה, והקב"ה מניח תפילין
שכתוב בהן שבח ישראל (ברכות ו).

יש להשי"ת נחת רוח מזה שמספר בשבחן של ישראל

ובזה יובן מה שכתוב בתנא דבי אליהו דמצוה לספר שבחן
של ישראל, ויש להשי"ת נחת רוח מזה שמספר
בשבחן של ישראל. ונראה הטעם, משום דאסור להסיח
דעת מתפילין (מנהות לו:). ומצוה על כל אדם לעסוק תמיד
בתפילין, דהיינו או לספר השבח של ישראל, דהיינו תפילין
דמארי עלמא, שכתוב בהן שבח של ישראל, כדאמרין
בגמרא (ברכות ו). תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו, מי
כעמך ישראל כו'. או לספר בשבח של הקב"ה, דהוא
תפילין של ישראל, שכתוב בהם שבח השם יתברך, דהיינו
שמע קדש והיה כי יביאך. ונמצא תמיד אנו מספרים שבח
השי"ת, והשי"ת מספר שבח ישראל.

והנה חג המצות נקרא על שבח ישראל, ועיין ברש"י על
פסוק (שמות יב, לט) ויאפו את הבצק עוגות מצות גו'
וגם צדה גו', ועיין ברש"י 'מגיד שבחן של ישראל שלא
אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה, אלא האמינו והלכנו, הוא
שמפורש בקבלה (ירמיה ב, ב) זכרתי לך חסד נעורך אהבת
כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, עיין שם.
ונמצא נקרא חג המצות על שם שבח ישראל, שאפו את
הבצק עוגות מצות.

ולזה בתורה נקרא יו"ט זה בשם 'חג המצות', כביכול השי"ת
מספר שבח של ישראל. ואנו קורין היום טוב בשם
'פסח', על שם שבח השי"ת, ואמרתם זבח פסח הוא לה'
אשר פסח כו', שהוא שבח השי"ת, על דרך הפסוק אני
לדודי ודודי לי. קדושת לוי

עובדות וסיפורי צדיקים

כדאי לחיות שמונים שנה בעולם הזה כדי להניח תפילין פעם אחד

וּלְמוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ (יג, טז). בצער קראתי את מכתבך על גודל שברך עד שבאת לידי יאוש, אמנם לא הבנתי מה שכתבת כי אין
לך מעשים אשר כדאי עוד לחיות בעוה"ז עבורם, הלא אתה מניח תפילין בכל יום, ושמעתי שהקאליסקר זי"ע אמר לוקן
אחד, שאמר לו שהוא קץ בחיים, ואמר לו, שוטה, כדאי לחיות שמונים שנה בעולם הזה כדי להניח תפילין פעם אחד, ועל שאלתך
מדוע, עיין פירש"י על הפסוק תמים תהי' עם ד' אלוקיך, פירש"י ז"ל התהלך עמו בתמימות וכו', אלא כל מה שיבא עליך קבל
בתמימות ואז תהי' עמו ולחלקו עכ"ל, ובספר יסוד העבודה, מביא מכתב קצר בשם הקאברניר זי"ע בזה הלשון: כללו של בטחון
להאמין באמונה שלימה שכל דבר הנעשה מהשי"ת, שהוא הטוב לכל, הכל נעשה לטובת האדם, ומה שאינו בהבנת האדם אז הטובה
הנעשה הוא בערך דבר הנסתר מהשגה ובודאי הוא יותר טובה, עכ"ל. ק.

עבודת פנים מכתב מג עמי קלו